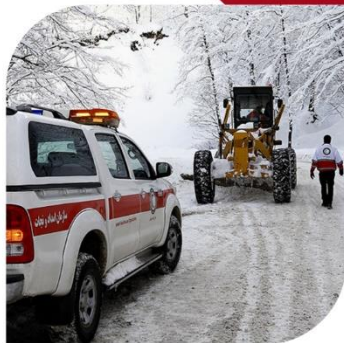

درسنامه دوره آموزشی مقدماتی امداد

جمعیت هلال احمر
استان خراسان رضوی
معاونت آموزش و پژوهش

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

تهیه شده در معاونت آموزش و پژوهش جمعیت هلال احمر استان خراسان رضوی

گردآوری:

ناهید احمدی زاده ، طیبه کمالی، رضا شهرآبادی

ویراستار:

رضا شهرآبادی

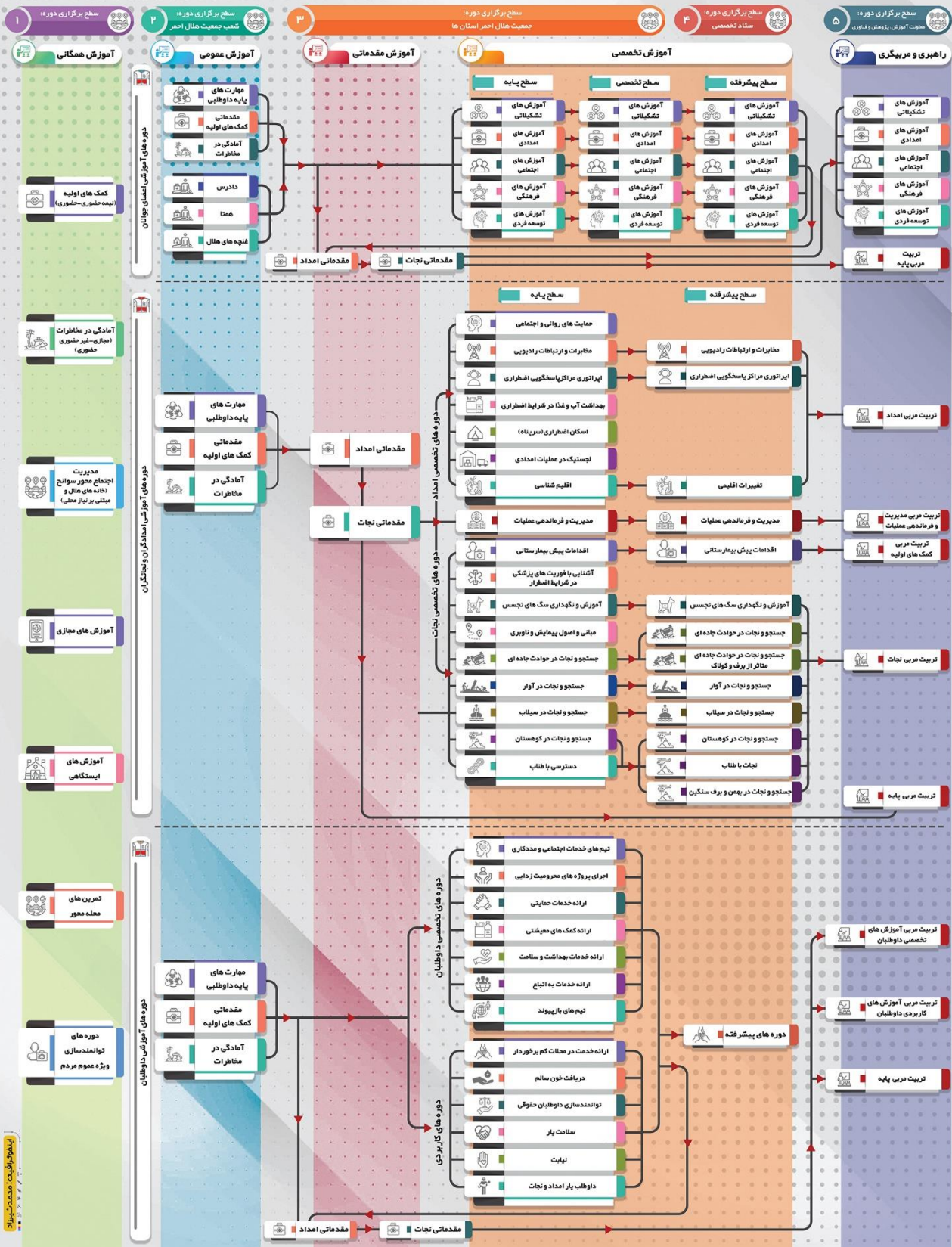
طرح جلد، گرافیک و صفحه آرایی:

محمد شیرزاد

باتشکراز همکاری:

سید حسام الدین زمانیه شهری، علی طبسی، محمد شیرزاد

در خواره جامع آموزش های همگانی، عمومی، مقدماتی و تخصصی
جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

سرفصل های دوره مقدماتی امداد

ردیف	سرفصل	عناوین فرعی	روش تدریس	ساعات آموزشی			شیوه ارزشیابی
				نظری	عملی	جمع کل	
۱	کلیات و تعاریف	واژگان کلیدی، مروری بر قوانین و مقررات		۲	-	۲	
۲	آشنایی با وظایف امدادگران و حقوق آسیب دیدگان	آشنایی با شرح حال، وظایف و مسئولیت های امدادگران اخلاق امدادگران، حقوق آسیب دیدگان، ارتباط با رسانه ها		۲	-	۲	
۳	ایمنی در صحنه ی عملیات	ایمنی امدادگران، ایمنی آسیب دیدگان ایمنی محیط (صحنه سانحه، تجهیزات)		۲	-	۲	
۴	شناخت سوانح و حوادث شایع در ایران	سوانح طبیعی شایع در ایران (زلزله، سیل، طوفان و مانند این ها) و سوانح انسانی ساخت (حوادث ترافیکی و حوادث شایع استانی)		۲	-	۲	
۵	آشنایی با سازمان های ملی و بین المللی پاسخ به سوانح	آشنایی اجمالی با سازمان بهداشت جهانی (WHO) آشنایی اجمالی با صندوق کودکان سازمان ملل متحد (UNICEF) آشنایی اجمالی با کمیساری عالی پناهندگان (UNHCR) آشنایی اجمالی با دفتر عمران ملل متحد (UNDP) آشنایی اجمالی با برنامه جهانی غذا (WFP) آشنایی اجمالی با سازمان مدیریت بحران و کار گروه های تخصصی آشنایی اجمالی با اورژانس کشور آشنایی اجمالی با سازمان آتش نشانی شهرداری های کشور		۲	-	۲	
۶	آشنایی مقدماتی با سامانه های هشدار دهنده	آشنایی مقدماتی با سامانه های هشدار سریع آشنایی با روش های پخش هشدار پیام هشدار و سامانه های هشدار دهنده در ایران		۱	-	۱	
۷	آشنایی با عملیات لجستیک در امداد	نیازهای عملیات امداد و درخواست ترابری (زمینی، هوایی و دریایی) ذخیره سازی و انبار سامانه ارتباطات تدارکات نیروهای امدادی (تامین آب، غذا، بهداشت، درمان و استراحتگاه)		۳	-	۳	
۸	ارزیابی سوانح	ارزیابی سریع اولیه، گزارش وضعیت، گروه های ارزیابی فرم های ارزیابی، ارزیابی نیازها و خسارات		۲	-	۲	
۹	اصول سازماندهی	اطلاعات، تجهیزات، مدیریت زمان، تشکیل تیم و خودکفایی تیم		۲	-	۲	
۱۰	گزارش نویسی در سوانح	تعریف، انواع و ارکان مراحل تهیه گزارش انواع گزارش رایج فدراسیون و بکارگیری جداول و نمودارها در گزارش		۲	-	۲	
۱۱	بهداشت در سوانح	اثرات سوانح بر بهداشت عمومی، ارزیابی وضعیت بهداشتی پیشگیری از بیماری های واگیر، آب و بهداشت آن در سوانح		۴	-	۴	
۱۲	حمایت های روانی در سوانح	پیامدهای روانی و بهداشتی سوانح، گروه های آسیب پذیر واکنش های روانی و اختلالات روانی شایع پس از وقوع سانحه، تمرینات ریلکسیشن		۲	۲	۴	
۱۳	اسکان اضطراری و اردوگاه	تعریف سرپناه و آوار، انواع سرپناه، اردوگاه و ...		۲	۱	۳	
۱۴		آزمون		۲	-	۲	
		طول دوره		۲۷	۳	۳۰	

سخن آغازین:

همه ساله در جهان ، بلایا و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی منجر به مرگ و معلولیت جسمی و روانی میلیون ها انسان گردیده و صدمات مالی بسیاری را به وجود آورده است.

شاکله اصلی جمعیت هلال احمر بر مبنای خدمات رسانی و ارتقاء سطح سلامت کشور پایه ریزی شده و این امر با تربیت نیروهای داوطلب آموزش دیده و سازماندهی شده در همه سطوح جامعه میسر خواهد بود، لذا اهمیت آموزش های عمومی و تخصصی در این زمینه آشکار است. چنانچه جمعیت نیروهای آموزش دیده و سازماندهی شده خود را با اطلاعات به روزتر و دقیق تر آماده نماید، بازوی خدمت رسان قوی تر و موثرتری خواهد داشت.

دوره های مقدماتی امداد و نجات در واقع سرآغاز ورود به جرگه ی نیروهای امدادی و عملیاتی هلال احمر و پایه و اساس تربیت نیروهای ورزیده و توانمند است. با عنایت به تغییر سرفصل ها و ساعات آموزش مقدماتی امداد و تجمیع نبودن جزوات مربوطه با هماهنگی معاونت آموزش و پژوهش و همکاری مربیان و پژوهشگران استان خراسان رضوی این مجموعه جمع آوری شد.

منابع شامل کتب و جزوات جدید آموزش امداد، مدیریت بحران و... انتشارات موسسه علمی کاربردی هلال ایران است. در همین راستا برخورد لازم می دانم از حمایت های مدیر عامل محترم استان (جناب آقای دکتر ذاکریان) و واحد تدوین و تولید محتوای استان (سرکار خانم احمدی زاده) و مربیان ارزشمند استان تقدیر و قدردانی نمایم. این مجموعه ی علمی در کمال افتخار و امتنان تقدیم می گردد به روح بلند ایثارگران و شهدای والامقام امدادگر هشت سال دفاع مقدس که بی ادعا به خدمت رسانی در سخت ترین شرایط پرداختند.

دکتر علیرضا میری

معاون آموزش و پژوهش جمعیت هلال احمر استان خراسان رضوی

زمستان ۱۴۰۲

فهرست مطالب

عنوان فصل.....	صفحه.....
■ فصل اول: کلیات و تعاریف.....	۱.....
■ فصل دوم: آشنایی با وظایف امدادگران و حقوق آسیب دیدگان.....	۷.....
■ فصل سوم: ایمنی در صحنه عملیات.....	۱۴.....
■ فصل چهارم: حوادث و سوانح شایه در ایران.....	۱۷.....
■ فصل پنجم: سامانه های بین المللی و ملی پاسخگویی به سوانح.....	۲۴.....
■ فصل ششم: آشنایی مقدماتی با سامانه های هشدار دهنده.....	۳۱.....
■ فصل هفتم: آشنایی با عملیات لجستیک در امداد.....	۳۵.....
■ فصل هشتم: ارزیابی سوانح.....	۴۲.....
■ فصل نهم: اصول سازماندهی.....	۴۷.....
■ فصل دهم: گزارش نویسی در سوانح.....	۵۳.....
■ فصل یازدهم: بهداشت سوانح.....	۵۷.....
■ فصل دوازدهم: حمایت های روانی در سوانح.....	۶۳.....
■ فصل سیزدهم: اسکان اضطراری و اردوگاه.....	۶۸.....
■ منابع.....	۷۲.....
■ پیوست ها.....	۷۳.....

فصل ۱

کلیات و تعاریف

مطالب آموزشی فصل:

- واژگان کلیدی
- مروری بر قوانین و مقررات

درمانی، تغذیه اضطراری، تامین سرپناه اضطراری، تخلیه جمعیت ها، تامین امکانات اولیه و دریافت و توزیع کمک های مردمی و اقلام اهدایی سازمان های غیردولتی داخلی، خارجی و بین المللی است.

● داوطلب:

فرد حقیقی که بدون هیچ چشم داشتی، به صورت سازماندهی شده در گروه های داوطلبانه خدمات عام المنفعه و بشر دوستانه ارائه می دهد.

● مدیریت بحران:

شناخت بحران، مهم ترین بخش از فرآیند مدیریت بحران و پژوهش های مربوط به آن را تشکیل می دهد.

شناخت هرچه دقیق تر بحران و مفاهیم مرتبط با آن، به کنترل و هدایت مسائل ناشی از وقوع بحران کمک کرده و مدیران بحران می توانند با تفکیک تفصیلی مسائل پیش رو، آن را مدیریت پذیر گردانند.

لذا پیش از بیان مفاهیم مدیریت بحران، ابتدا بایستی با تعریف زیر آشنا شوید:

■ مخاطره:

وضعیت یا هرگونه عامل محیطی، زیستی، شیمیایی، فیزیکی یا مکانیکی است که به طور بالقوه دارایی ها، سلامت انسان ها و محیط زیست را تهدید کند.

■ سانحه:

مجموعه ای رویدادی ناگهانی و مصیبت بار است که به طور جدی عملکرد جامعه را مختل می کند و باعث تلفات انسانی و مالی و محیط زیست میشود.

سانحه رویداد یا حادثه ای خسارت بار که توسط مخاطرات طبیعی (سیل، زلزله، طوفان و...) یا انسان ساز (آتش سوزی و...) ایجاد می گردد، روند طبیعی جامعه را مختل نموده و در صورت عدم اقدام به موقع و مؤثر، می تواند به بحران و یا فاجعه تبدیل شود.

مقابله با سانحه اغلب، تداخل نیروها و تیم های سازماندهی شده متعددی را از دستگاه های پاسخگو، تحت مدیریت و فرماندهی یکپارچه می طلبد

■ شرایط اضطراری:

به زمانی اطلاق می گردد که بر اثر حوادث و سوانح مختلف مردم روند زندگی عادی خود را از دست داده و از جهات مختلف آنان آسیب دیده و نیاز به حضور نیروهای کمک رسان می باشد.

■ بحران:

پیشامدی است که بصورت ناگهانی و گاه فزاینده

تعاریف:

● امداد:

کمک های حیاتی، روانی و زیستی به قربانیان حوادث در پاسخ به نیاز های غذایی، بهداشتی سرپناه و کمک های پزشکی آن ها است.

امداد به ارائه کمک های ضروری، مناسب و به موقع بشردوستانه به افراد آسیب دیده از یک فاجعه گفته می شود که مبتنی بر ارزیابی سریع اولیه نیازها طراحی شده برای کمک های مؤثر و سریع در بهبودی زودرس آن ها است.

اساس فعالیت هلال احمر خدمات امدادی بوده است و از سال ۱۳۷۹ موضوع نجات نیز به وظایف این سازمان افزوده شده است.

نیازهای قربانیان در این بخش براساس نوع، شدت، زمان و مکان سانحه می تواند گوناگون و اولویت های آن متفاوت باشد.

● امدادگر:

فردی که به افراد نیازمند در محل حادثه یاری می رساند؛ فرد آموزش دیده ای که درمباحث مربوطه (امداد و کمک های اولیه، تغذیه و توزیع، اسکان اضطراری، پشتیبانی و فوریت های پیش بیمارستانی) آموزش های لازم را دیده و به مهارت لازم رسیده است.

● نجاتگر:

فرد آموزش دیده ای که در مباحث مربوطه (امداد و کمک های اولیه، جستجو نجات، فوریت های پیش بیمارستانی، حوادث شهری و بین شهری، کوهستان و سیلاب) آموزش های لازم را گذرانده و به مهارت لازم رسیده است.

● امداد و نجات:

عملیات امداد و نجات، به عنوان بخش عمده مرحله مقابله شامل جستجو، نجات، ارائه کمکهای اولیه، انتقال مجروحان تا نزدیکترین و اولین مرکز

مقابله شامل امداد و نجات، بهداشت، درمان، تامین امنیت، ترابری، ارتباطات، تدفین، دفع مواد زائد جام، دفع فاضلاب، مهار آتش، کنترل مواد خطرناک، سوخت رسانی، اطلاع رسانی و هشدار است.

● تعریف مدیریت بحران:

فرایند عملکرد و برنامه ریزی مقامات دولتی و دستگاه های اجرایی، دولتی و عمومی است که با مشاهده، تجزیه و تحلیل بحران ها، به صورت یکپارچه، جامع و هماهنگ با استفاده از ابزارهای موجود تلاش می کنند از بحران ها پیشگیری کنند یا در صورت بروز آن ها، در جهت کاهش آثار، آمادگی لازم، امداد رسانی سریع و بهبود اوضاع تا سطح وضعیت عادی تلاش کنند (براساس قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور).

مدیریت بحران به زبان ساده علم و هنر تدبیر شرایط بحرانی است.

مجموعه ای از مفاهیم نظری و تدابیر عملی در ابعاد سیاست گذاری، برنامه ریزی، سازمان دهی، هماهنگی و کنترل جهت مقابله با بلایا در مراحل قبل، هنگام و بعد از وقوع بلایا است.

● چرخه مدیریت بحران و اجزای آن:

برای بیان مراحل مدیریت بحران از الگوهای مختلفی استفاده می شود، اما آن چه که در همه این الگوها مشترک است، مراحل اجرایی مختلفی است که به طور پی در پی یا همزمان به وقوع می پیوندد. مجموع این مراحل اجرایی که تقریباً در همه بحران ها وجود دارد، چرخه مدیریت بحران گفته می شود.

چرخه مدیریت بحران از سه فاز قبل از وقوع، هنگام وقوع و پس از وقوع بحران تشکیل شده است.

● مدیریت مخاطرات (ریسک):

فرآیندی است که سطح تحمل یک خطر مشخص را در جامعه شناسایی می کند و این اطلاعات را در جهت تصمیم گیری برای اقدامات مربوط به کاهش اثرات مخاطرات و مقابله با آن ها به کار می برد.

این فرآیند با توجه به منافع و هزینه های کاهش مخاطرات انجام می گیرد.

● تاب آوری:

توانایی مدیریت تغییر از طریق ایجاد یا تغییر شکل و رعایت استانداردهای حیات در رویارویی با هجوم ناگهانی ناملایمات و حل و رفع آن ها در

رخ می دهد و وضعیت خطرناک و ناپایدار را برای فرد، گروه و یا جامعه ایجاد می کند.

بحران باعث به وجود آمدن شرایطی شده است که برای برطرف کردن آن، نیاز به اقدامات اساسی و فوق العاده خواهد بود و پاسخگویی به آن، از ظرفیت های موجود خارج بوده و برای کنترل و مدیریت آن، نیاز به منابع خارج از منطقه است.

هنگامی که مجموعه شرایط خاص روال متداول و پیش بینی نشده جریان کار، فعالیت، زندگی، ارتباطات، تامین نیازهای عمومی و یا افکار عمومی را تغییریک باره دهد. در این حالت، شرایط بحرانی بروز می کند.

■ ویژگی های بحران:

- غیرقابل پیش بینی
- مخرب
- آثار طولانی
- شرایط سخت تصمیم گیری
- محدودیت و فشردگی زمان

■ آسیب پذیری:

چگونگی یا وضعیت قرار داشتن در معرض آسیب های ناشی از مکان، شرایط و نحوه زندگی، به لحاظ فیزیکی و عاطفی؛ به طور مثال افراد معلول، زنان، کودکان و افراد مسن در برابر حوادث آسیب پذیرترند.

■ طبقه بندی بحران:

الف) بر مبنای عامل:

- ۱- حوادث طبیعی
- ۲- حوادث غیرطبیعی
- ۳- حوادث ترکیبی

ب) طبقه بندی بر مبنای زمان:

- ۱- حوادث ناگهانی (سیل، زلزله، توفان و...)
- ۲- حوادث دراز مدت (اپیدمی، خشکسالی و...)

■ آمادگی:

مجموعه اقدامات انجام شده از سوی دولت ها، سازمان ها، جوامع یا افراد، برای پاسخگویی بهتر به پیامد های یک حادثه، چه طبیعی چه انسان ساخت، می باشد.

آمادگی شامل جمع آوری اطلاعات، پژوهش، برنامه ریزی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تامین منابع، تمرین و مانور است.

● مقابله (پاسخگویی):

ارائه خدمات اضطراری به دنبال وقوع بحران با هدف نجات جان و مال انسان ها، تامین رفاه نسبی برای آن ها و جلوگیری از گسترش خسارات.

دست داده و گرفتار مشکل بی خانمانی هستند.

● **سرپناه و اسکان:**

یکی از مهم ترین نیازهای آسیب دیدگان، ایجاد حریم امن برای فرد آسیب دیده و خانواده او میباشد که در زمان های بعد از وقوع به اشکال مختلف ایجاد می گردد.

فراهم کردن اسکان، اساس کمک های بشر دوستانه برای افرادی است که بی خانمان شده اند. تمام افراد آسیب دیده در سوانح به سرپناه برده خواهند شد.

● **پشتیبانی:**

ایجاد آمادگی لازم، جهت پاسخگویی مناسب، در شرایط اضطراری و تداوم آن تا رسیدن به شرایط مناسب می باشد.

● **لجستیک:**

لجستیک به معنی تدارکات و حمل و نقل است و در اسناد فدراسیون صلیب سرخ و هلال احمر نیز، به همین نام استفاده گردیده است.

● **تدارکات:**

نیاز های نیروهای عملیاتی و افراد آسیب دیده از سانحه در زمان قبل از وقوع، حین وقوع و دوران پس از وقوع را تامین می کند.

● **انبار:**

مکانی که در آن یک یا چند نوع کالای تجاری، تولیدی، مصرفی، صنعتی، مواد خام و اولیه و... براساس یک سیستم مشخص، طبقه بندی و نگهداری می شود.

● **آسیب دیده:**

به افرادی گفته می شود که بر اثر حوادث و سوانح، اموال و معیشت و سلامت روانی آنان تحت تاثیر قرار گرفته و برای حداقل نیازها، امید به کمک دیگران دارند.

● **منشور بشردوستانه و حداقل استانداردها:**

منشور بشردوستانه به بیان نیازهای اولیه حفظ و پایداری زندگی و منزلت افراد آسیب دیده از بلایا یا درگیری می پردازد.

هدف از بیان حداقل استانداردها، کمیت بخشیدن به این نیازها با توجه به نیاز افراد به آب، بهداشت محیط، تغذیه، غذا، پناهگاه و مراقبت های بهداشتی است.

به طور کلی، منشور بشردوستانه و حداقل استانداردها، به شکل گیری یک چارچوب عملی برای پاسخگویی در مقابل کمک های بشردوستانه کمک می کند.

زمانی کوتاه.

به تعبیری دیگر، ظرفیت بازگشتن از دشواری پایدار و ادامه دار و توانایی در بازتوانی خود.

نمونه کاربرد تاب آوری شامل: تاب آوری حوادث، توانایی برای پیشگیری، ایستادگی و بهبودی در برابر پیامدهای مضر رخ داده بر دارایی ها و محیط پیرامون انسان ها است.

تاب آوری که ایجاد شد، عوامل سازنده و شکل دهنده و موثر و ویرانگر حوادث را کم اثر خواهد ساخت.

● **تخلیه اضطراری:**

جابجایی سریع و گروهی افراد از محیط خطرناک به فضایی امن تر است.

به طور ایده آل همه افراد در معرض خطر با امکانات و وسایل گوناگون به جایی امن برده میشوند.

● **توزیع اقلام امدادی:**

توزیع و پخش مایحتاج میان افراد شامل توزیع و تقسیم کمک های امدادی میان شماری از آسیب دیدگان حادثه و نیازمندان انجام می پذیرد.

● **جستجو و نجات شهری:**

شکلی از عملیات فنی نجات است که محل رهاسازی و تثبیت پزشکی اولیه حادثه دیدگان در بند آوارهای ساختارهای فرو ریخته در مناطق شهری در اثر حادثه و در جنگ تروریسم یا تصادفات و فروریختن دیوارهای معادن را در برمیگیرد.

● **آواره:**

افرادی که به هر دلیلی خانه و کاشانه خود را از

مرزی و درون مرزی و تعهدات مربوطه بر طبق اساسنامه ای که به پیشنهاد جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی و با تأیید وزارت بهداشت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد، عمل می‌کند.

اهداف جمعیت هلال احمر:

- تلاش برای تسکین آلام بشری
- تامین احترام انسان ها
- کوشش در جهت برقراری دوستی و تفاهم متقابل و صلح پایدار میان ملت ها
- حمایت از زندگی و سلامت انسان ها بدون در نظر گرفتن هیچگونه تبعیض میان آن ها

وظایف جمعیت هلال احمر:

- ارزیابی خدمات امدادی در هنگام بروز حوادث و سوانح طبیعی مثل زلزله و سیل و ... در داخل و خارج از کشور.
- ارزیابی کمک های اولیه در حوادث سوانح به وسیله ی امدادگران و نجاتگران.
- برنامه ریزی و اقدام در جهت آمادگی مقابله با حوادث و سوانح و آموزش عمومی در این زمینه و تربیت کادر امدادی و نیروی انسانی مورد نیاز.
- ارسال کمک و اعزام عوامل امدادی و درمانی به سایر کشورها در صورت لزوم.
- کمک به امر توانبخشی و ارزیابی خدمات اجتماعی در جهت تسکین آلام آوارگان، پناهندگان، معلولین و ایجاد حس تعاون، تفاهم، دوستی و نیکوکاری بین مردم.
- تلاش در جهت تسکین آلام بشری و کمک به امر سلامت جامعه و دفاع از ارزش های انسانی و کوشش در جهت برقراری دوستی و تفاهم متقابل و صلح پایدار میان ملت ها.

- اداره ی امور جوانان و توسعه ی مشارکت جوانان در تصمیم گیری ها و فعالیت های مربوط به آن ها و تربیت و آموزش جوانان مذکور به منظور آماده ساختن آنان در انجام خدمات امدادی و عام المنفعه.
- کمک به تهیه داروی و وسایل و تجهیزات پزشکی مورد نیاز مراکز بهداشتی، درمانی و آموزشی کشور با موافقت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با همکاری هلال احمر و صلیب سرخ جهانی که عضو اتحادیه بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر جهانی هستند.

■ ماده ۴- در زمان جنگ و در تصادمات و برخوردهای مسلحانه، جمعیت و عوامل امدادی آن طبق مقررات ملی و بین المللی و مصون از هرگونه ممانعت و یا

● مرکز کنترل و هماهنگی عملیات (EOC):

مرکز کنترل و هماهنگی عملیات یا اتاق بحران که در استاندارد بین المللی EOC نامیده می شود (مخفف عبارت انگلیسی Emergency Operation Center) یکی از مراکز مهم و استراتژیک در بحث مقابله با سوانح و بلایا است. EOC فضایی است برای هدایت و نظارت بر انجام مأموریت ها و تمامی فعالیت های مرتبط با سوانح در جهت بهبود کارایی نیروهای دخیل در عملیات و ارتقای کارایی آنها و همچنین جمع آوری گزارشهای مختلف از مراحل مختلف عملیات و تجزیه و تحلیل آن ها.

فعالیت های این مرکز در سه سطح مختلف دسته بندی می شوند:

- وضعیت سبز: پایش فعالیت های پیشین و نظارت بر عملکرد روزانه نیروهای عمل کننده
- وضعیت زرد: آمادگی نسبی نیروها و اقدام فوری در صورت نیاز
- وضعیت قرمز: اعلام شرایط اضطراری و فعال سازی کامل نیروهای موردنیاز

قوانین و مقررات جمعیت هلال احمر:

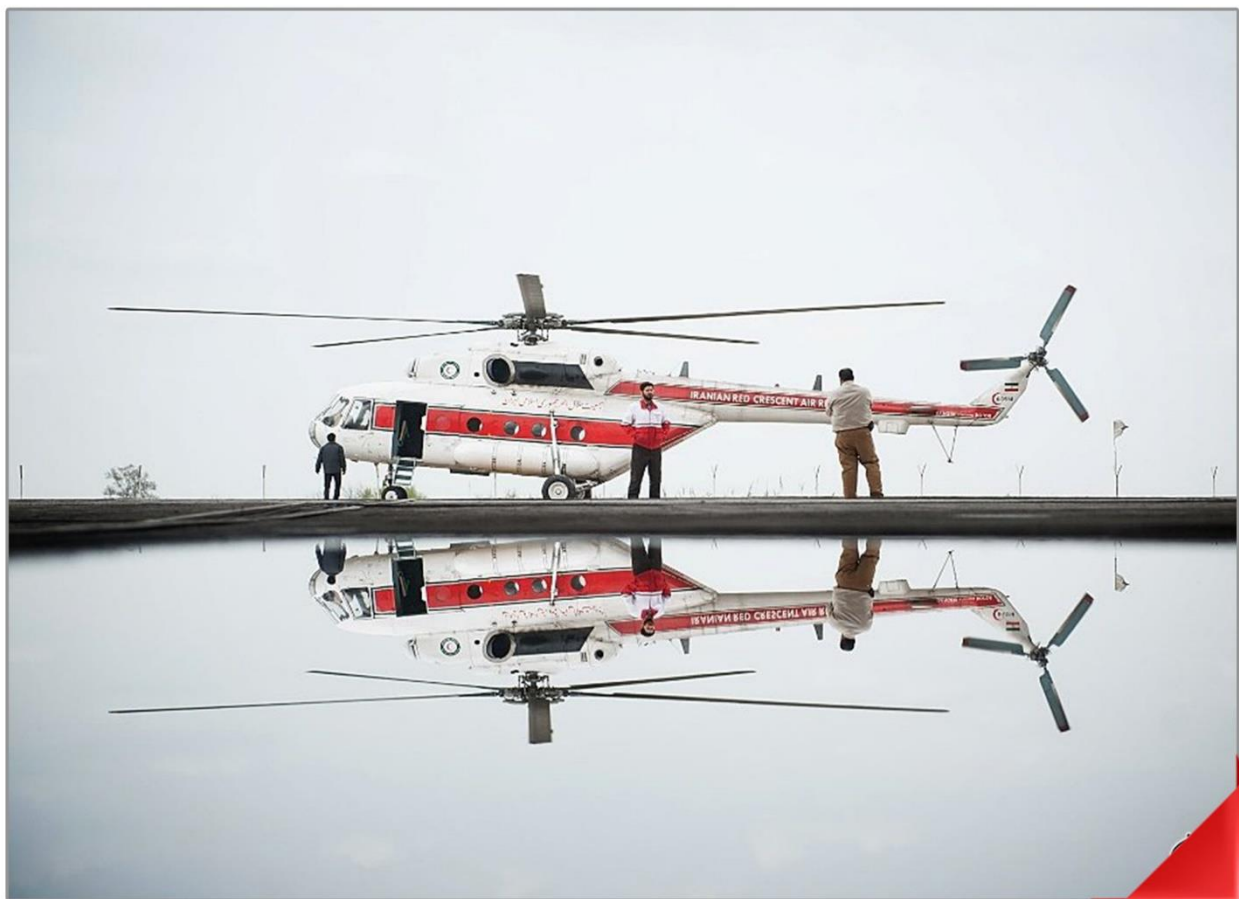
بر اساس ماده واحده قانون وظایف و مسئولیت های جمعیت هلال احمر مصوب ۱۳۶۲/۱۰/۲۰ مجلس شورای اسلامی، جمعیت هلال احمر (جمعیت شیر و خورشید سرخ سابق) دارای شخصیت حقوقی مستقل می باشد و به کلیه تعهدات و قراردادهای مصوب بین المللی مربوط به اهداف، وظایف و مسئولیت های جمعیت هلال احمر و صلیب سرخ جهانی و مقررات اتحادیه جهانی صلیب سرخ و هلال احمر که با سیاست ها و قوانین جمهوری اسلامی ایران مغایرت نداشته باشد، پای بند بوده و روابط خود را در چارچوب سیاست خارجی کشور با کلیه جمعیت های هلال احمر و صلیب سرخ در جهان محفوظ داشته و در مسائل امدادی برون

■ ماده ۵ - کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و شرکتها و موسسات دولتی، بالاخص هواپیمائی و کشتیرانی و شرکت سهامی راه آهن جمهوری اسلامی ایران و گمرگ ایران، موظفند خصوصاً به هنگام بروز حوادث و یا در زمان جنگ، در اجرای وظایف جمعیت، همکاری و تشریک مساعی لازم را بداشته باشند.

■ ماده ۶ - هر کس از زن و مرد و کوچک و بزرگ، بدون ملاحظات سیاسی، مذهبی، نژادی و با رعایت این اساسنامه و مطابق آیین نامه عضویت جمعیت، می تواند عضو جمعیت هلال احمر گردد.

ملی و بین المللی و مصون از هرگونه ممانعت و یا تعرض دستجات متخاصم، بی طرفانه به کمک مجروحین، آسیب دیدگان، پناهندگان، آوارگان، اسراء و جستجوی مفقودالائرها شتافته و به طرفین درگیر، به نحو یکسان و بدون هرگونه تبعیضی، کمک های انسانی خود را عرضه می کند و طرفین متخاصم، مکلف به احترام و همکاری با جمعیت و عوامل آن می باشند.

● تبصره - علامت هلال احمر، نشان اختصاصی جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران بوده و استفاده از این علامت به استثناء بهداری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، بدون اجازه قبلی از جمعیت، ممنوع می باشد .

فصل ۲

آشنایی با وظایف امدادگران و حقوق آسیب دیدگان

مطالب آموزشی فصل:

- آشنایی با شرح حال وظایف و مسئولیت های امدادگران
- اخلاق امدادگران
- حقوق آسیب دیدگان
- ارتباط با رسانه ها

وسایل موجود

• تسلی بخشیدن به مصدومین و حمایت روانی از آنها

• رعایت فرهنگ غالب منطقه آسیب و پایبندی به تعالیم مذهبی و ارزش های آن ها

مسئولیت ها و صلاحیت اخلاقی:

مسئولیت قانونی یک امدادگر جهت عملیات امداد و ارائه مراقبت های اورژانسی را "وظیفه کاری" می گویند.

اولین اصل قانونی، توجه به عمل به وظیفه است. به عنوان یک شهروند عادی که به صحنه تصادف اتومبیل وارد می شوید، از لحاظ قانونی، ملزم به توقف و ارائه مراقبت های فوری از مصدوم نیستید. ولی در صورتی که به عنوان یک امدادگر در یک سازمان کار می کنید و به صحنه تصادف اعزام شدید، این یک مسئولیت و وظیفه کاری است. شما باید بی درنگ در صحنه ی حادثه اقدام کنید و مراقبت های فوری اورژانسی را با تجهیزات موجود در محدوده آموزش هایی که فراگرفته انجام دهید. هر گونه نقص و ایرادی در عملیات امداد یا ارائه مراقبت های فوری اورژانسی، باعث می شود که شما و یا سازمان (یا هر دو) در معرض مسائلی قانونی قرار بگیرید.

جامعه و سازمان شما با مسئولیت های خاص اخلاقی، به عنوان یک امدادگر به شما سپرده شده است. شما در زمینه تشکیل و پذیرش استانداردهای حرفه ای، رفتاری مسئولیت هایی دارید. این کار مستلزم داشتن دانش و مهارت های روز جهت ارائه مراقبت های خوب به مصدومین می باشد. به عنوان یک امدادگر، نمی توانید مسئول کلیه سطوح مراقبت باشید که از یک پزشک انتظار می رود، اما شما مشمول ارائه سطوحی از مراقبت ها می باشید که شخصی با آموزش های مشابه تحت شرایط یکسان انجام می دهد.

هرگز گزارشی را تغییر ندهید مگر اینکه قصد اصلاح غلط های آن را داشته باشید. بخاطر داشته باشید که اقداماتی که شما در چند دقیقه اول عملیات اورژانسی انجام می دهید، ممکن است باعث مرگ و یا تداوم زندگی مصدوم شود. داشتن صلاحیت حرفه ای و اخلاقی، برای خودتان و مصدوم ارزشمند است.

• وظایف امدادگر به دو مرحله تقسیم می شود:

- مرحله قبل از وقوع حادثه
- مرحله پاسخگویی

خصوصیات امدادگر:

انجام فعالیت به عنوان یک امدادگر به معنی داشتن مهارت و اطلاعات کافی از حیطة عملکرد و داشتن گواهینامه های مربوط به طی دوره های آموزشی، آراسته بودن ظاهر به معنی پوشیدن لباس کار مربوطه و برخورد مناسب می باشد.

یک امدادگر باید خونسرد و منطقی عمل کند؛ خوش رفتار ولی قاطع باشد؛ با مهربانی اما هدف دار و صریح با فرد آسیب دیده صحبت کند؛ در طول عملیات امدادی به او توضیح بدهد که قصد انجام چه کاری را دارد؛ سعی کند با ارائه پاسخ های صادقانه به سوالات او، تا جایی که میتواند از نگرانی حادثه دیده کم کرده و در صورتی که پاسخ سوالی را نمی داند، این مطلب را برای فرد آسیب دیده توضیح بدهد. امدادگر باید به محیط اطراف هوشیار باشد؛ تمام اتفاقات و خطرات منطقه را تحت نظر داشته باشد.

به عنوان یک امدادگر، نمی توانید مسئول کلیه سطوح عملیات باشید که از یک نیروی متخصص انتظار می رود، اما شما مشمول ارائه سطوحی از اقداماتی می باشید که شخصی با آموزش های مشابه تحت شرایط یکسان انجام می دهد. به عنوان شخصی که در دوره های امدادگری آموزش دیده اید، انتظار می رود که از دانش و مهارت هایی که آموخته اید، استفاده کنید.

• یک امدادگر باید دارای خصوصیات زیر باشد:

- داشتن اطلاعات کافی و مهارت لازم برای انجام عملیات امدادی
- حفظ خونسردی در حین مواجهه با صحنه حادثه و مصدومین
- سرعت عمل در کار؛ که این امر برای رسیدگی به عوامل تهدید کننده زندگی اهمیت زیادی دارد
- داشتن ابتکار عمل و حداکثر استفاده از حداقل

- حفظ حریم شخصی افراد آسیب دیده
- احترام به اعتقادات و مذاهب آسیب دیدگان
- اخذ رضایت از آسیب دیدگان جهت اقدامات در صورت هوشیار بودن و مناسب بودن سطح هوشیاری آن ها
- حمایت از گروه های آسیب پذیر از جمله کودکان، زنان و سالخوردگان به صورت ویژه
- استفاده از امکانات موجود جهت امداد رسانی و نجات مصدومین
- دادن اطلاعات مورد نیاز آسیب دیدگان و توضیح اقداماتی که قرار است جهت آن ها اجرا شود.
- حمایت روانی آسیب دیدگان در تمام مراحل اجرای عملیات
- تامین فضای امن و مناسب جهت آسیب دیدگان ناشی از حوادث و سوانح
- تامین نیازهای اولیه و ضروری آن ها با در نظر گرفتن اولویت ها
- ارائه ی کلیه خدمات درمانی و کمک های اولیه به آسیب دیدگان به صورت رایگان
- تلاش در جهت بهره گیری از توان سایر تیم های امدادی جهت ارائه ی حداکثر خدمات مورد نیاز آسیب دیدگان
- دریافت نیازهای ضروری متناسب با موقعیت و نوع حادثه یا سانحه

مسائل قانونی امدادگری:

● قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی:

- اگر هر فرد، افرادی را در معرض خطر جانی مشاهده کند و بتواند با اقدام فوری خود یا کمک طلبیدن از دیگران یا اعلام فوری به مراجع یا مقامات ذی صلاح، از وقوع خطر یا تشدید اثرات آن جلوگیری کنند بدون این که با این اقدام خطری متوجه خود او یا دیگران شود، به حبس جنحه ای تا یکسال و یا جزای نقدی محکوم خواهد شد.
- در این مورد اگر مرتکب از افرادی باشد که به اقتضای حرفه خود می توانست کمک موثری بنمایند، به حبس جنحه ای از سه ماه تا ۲ سال یا جزای نقدی از ۱۰ هزار ریال تا یکصد هزار ریال محکوم خواهد شد.
- مسئولان مراکز درمانی اعم از دولتی یا خصوصی که از پذیرفتن شخص آسیب دیده و اقدام به درمان یا کمک های اولیه امتناع نمایند، به حداکثر مجازات ذکر شده محکوم می شوند.
- هرگاه افرادی که بر حسب وظیفه یا قانون

■ وظایف قبل از وقوع حادثه:

- کسب آموزش های لازم به ویژه آموزش های تخصصی
- شرکت در مانورهای مختلف
- حفظ شرایط آمادگی جسمانی و روانی
- بالا نگه داشتن انگیزه خدمت
- تعیین جایگاه سازمانی در تیم های امدادی
- شرکت در دوره های باز آموزی
- عضویت خود را در سازمان های مربوط همواره به روز و معتبر، حفظ و تمدید کنید.

■ وظایف در مرحله پاسخگویی:

- حضور به موقع در فضای فراخوان شده
- انگیزه خدمت در هر شرایط محیطی (منطقه عملیاتی- پشتیبانی)
- اطاعت پذیری از مسئولین مربوطه
- فعالیت در ساعات برنامه ریزی شده
- رسیدگی سریع و مناسب به مصدومین موجود در صحنه آسیب
- انجام ارزیابی مصدوم و سانحه
- درخواست کمک از مراجع ذیصلاح به ویژه در مواقع وجود فوتی
- مشارکت در انجام عملیات جستجو و نجات
- دستیابی به مصدوم و رهاسازی
- اجرای کمک های اولیه
- پشتیبانی عملیات
- انتقال مصدوم
- هدایت اطرافیان و نظاره کنندگان
- همکاری با سایر تیم های عملیاتی
- اطلاع رسانی و مستندسازی
- حمایت های روانی
- ماندن در کنار آسیب دیدگان تا زمانی که امکان ارائه مراقبت های بیشتر فراهم شود.

حقوق آسیب دیدگان:

- آسیب دیدگان ممکن است به لحاظ وضعیت روحی ایجاد شده در آن ها، قادر به حفظ و تامین حقوق اولیه خود نباشند؛ بنابراین، وظیفه امدادگر ایجاب می کند که در جهت تامین حقوق آنان نهایت تلاش خود را انجام دهد. از جمله حقوق لازم جهت آسیب دیدگان ناشی از حوادث و سوانح میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:
- حمایت روحی و روانی آسیب دیدگان
- رعایت و حفظ شئون اخلاقی و اسلامی
- حفظ و حمایت اموال آسیب دیدگان با مشارکت نیروهای امنیتی و انتظامی

نخواهید بود به خاطر بیاورید که چه مراقبت هایی را به کلیه بیماران ارائه داده اید. ارائه اسناد و مدارک برای ثبت قانونی اقدامی که انجام داده اید، لازم است و همچنین در وقایع دادگاهی نیز، مورد نیاز خواهد بود. همچنین ارائه اسناد و مدارک مبنایی برای ارزیابی از کیفیت مراقبت های انجام شده می باشد.

● وقایع قابل گزارش:

سازمان های امدادی معمولاً به صورت خاص موظف به ارائه بعضی گزارشات و وقایع مشخص هستند که از جمله آن ها، انواع جرم و جنایت و بیماری های عفونی است که در مورد هر کدام، نیاز به هماهنگی فوری با سازمان های مربوطه می باشد. (بعضی از انواع این جرم ها در مبحث گزارش نویسی ذکر شده است.)

● ارتباط با رسانه ها:

صدا و سیما و مطبوعات محلی، منطقه ای، ملی، بین المللی و ماهواره، اینترنت و ... نمونه ای از رسانه ها هستند. الگو های رفتاری رسانه شامل حضور در صحنه حادثه، تمرکز بر اقدامات رسمی، گزارش فوری و خبرهای انتخابی می شود.

حضور کنترل نشده رسانه ها در صحنه حوادث معمولاً چالش آور، حساس و تعیین کننده می باشد. رسانه های حرفه ای معمولاً تصاویر فراموش نشدنی براذهان به جا می گذارند که می توانند مثبت و یا منفی باشد. بدین منظور و برای استفاده حداکثری از رسانه برای پیشبرد اهداف عالی هلال احمر در صحنه حوادث، باید برنامه ریزی راهبردی را مد نظر داشت.

● به طور کلی امدادگر باید:

- قبل از انجام هر مصاحبه، مراتب را با نیروهای مافوق (ستاد متبوع) خود هماهنگ کند.
- به معانی عبارات و کلماتی که به کار می برد، توجه کند.

مکلفند به اشخاص آسیب دیده یا اشخاصی که در معرض خطر جانی قرار دارند کمک کنند، از اقدام لازم و کمک به آنها خودداری نکنند، به حبس جنحه ای از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

نکته: تنها داشتن نیت خیر و حس نوع دوستی، شما را از پاسخگویی به قانون معاف نخواهد کرد.

● نحوه برخورد با مصدوم:

در برخورد اول با مصدومی که هوشیار است، باید نام و نام خانوادگی، واحد اعزام کننده و ضرورت اقدامات خود را شرح دهیم و همواره حرفه ای عمل کنیم. پوشیدن لباس فرم سازمانی و آراسته بودن ظاهر به شما در معرفی خود و کسب رضایت یا اجازه از اطرافیان مصدوم کمک خواهد کرد. بعد از این که به صحنه حادثه رسیدید قبل از هر کاری باید از مصدومین برای لمس کردن بدنشان رضایت و اجازه بگیرید.

● رضایت به منظور معالجه:

رضایت به طور ساده، به معنی موافقت یا اجازه می باشد. در تمام دنیا یک شرط اساسی برقرار است که لمس بدن مصدوم هوشیار بدون کسب اجازه از مصدوم یا اطرافیانش مجاز نیست؛ ولی برای مصدومین بیهوش، خردسال یا بدحال، با توجه به ضرورت اقدامات فوری، کسب رضایت و اجازه لزومی ندارد.

معمولاً اگر به نظر برسد که شخص تهدیدی برای خود یا دیگران است و مداوا را نمی پذیرد. نیاز به برنامه ای است تا مراتب قانونی صورت گیرد. برای کار کردن با مجریان قانون، هیچ تاملی نکنید، زیرا این جریان شاید نیازمند صدور گواهی یک دستور حفاظتی باشد.

**در راز داری کوشا باشید.
اسرار مصدومین را همیشه حفظ کنید.
هر گونه اطلاعاتی در مورد بیمار، محرمانه است.**

● ارائه اسناد و مدارک:

وقتی مداوای بیماری را انجام می دهید، مشاهدات خود را در مورد صحنه، وضعیت بیمار و مداوایی که ارائه داده اید، ثبت کنید. ارائه اسناد و مدارک باید برطبق سیاست های سازمان خودتان باشد و به این دلیل مهم است که شما قادر

- از موضوع مصاحبه آگاهی کامل داشته باشد.
- درمورد سازمان ها و گروه ها و نهادهای دیگر موضع گیری و قضاوت نکند و تنها از عملکرد خود دفاع کند.
- وارد مناقشات سیاسی نشود.
- همیشه به جای مطرح کردن خود، سازمان متبوع خود را مطرح کند.
- تنها درمورد حقایق صحبت کند و تحت تاثیر شایعات واقع نشود و به شایعات دامن نزند.
- اگر قضاوتی دارد، برحسب واقعیت باشد، نه برحسب شنیده ها.
- درمورد مسائلی که به امدادگر مربوط است، ابراز بی اطلاعی نکند و نگوید نمی داند (شنونده فکر می کند موضوعی را پنهان کرده است).
- ممکن است خبرنگاران سوالات نامربوط و ناخوشایند مطرح کنند، در هر حال خونسردی خود را حفظ کند.
- مصاحبه ممکن است خیلی کوتاه باشد، پس دقیق صحبت کند و در تک تک جملات، اهداف سازمان را بیان کند.
- آمار و ارقام ندهد، زیرا ممکن است زود مخدوش شود.
- مواظب باشد تمام آنچه بیان می شود، دقیقا میتواند برعلیه خود و سازمان متبوع به کار رود.

